

2011. OKTÓBER 5. SZERDA

JEREMIÁS PRÓFÉTA KÖNYVE 29,1 – 19

DR. BALOGH CSABA

Jeremiás levelet ír a száműzötteknek

^{29,1}Ez szó szerint az a levél, amelyet Jeremiás próféta Jeruzsálemből küldött a foglyok közt megmaradt véneknek és papoknak, prófétáknak és az egész népnek, akiket fogságba vitt Nebukadneccar Jeruzsálemből Babilóniába, ^{29,2}miután Jekonjá király, az anyakirálynő, az udvari emberek, Júda és Jeruzsálem vezetői, a mesteremberek és a várépítők elkerültek Jeruzsálemből. ^{29,3}Elászá, Sáfán fia és Gemarjá, Hilkijá fia által küldte el, akiket Cidkijá, Júda királya küldött Nebukadneccar babilóniai királyhoz Babilonba: ^{29,4}Így szól a Seregek Ura, Izrael Istene az egész fogoly néphez, amelyet fogságba vittek Jeruzsálemből Babilóniába: ^{29,5}Építsetek házakat, és lakjatok bennük! Ültessetek kerteket, és egyétek azok gyümölcsét! ^{29,6}Házassodjatok, szülessenek fiaitok és leányaitok! Házassítsátok meg fiaitokat, és adjátok férjhez leányaitokat! Szüljenek azok fiúkat és lányokat! Szaporodjatok, és ne fogyjatok! ^{29,7}Fáradozzatok annak a városnak békességén, ahová fogságba vittelek benneteket, és imádkozzatok érte az Úrhoz, mert annak békességétől függ a ti békességetek is! ^{29,8}Ezt mondja a Seregek Ura, Izrael Istene: Ne engedjétek, hogy rászedjenek benneteket a próféták és a jósok, akik köztetek vannak, és ne hallgassatok az álmodók álmaira! ^{29,9}Mert hazugságot prófétálnak nektek az én nevemben; nem küldtem őket - így szól az Úr. ^{29,10}Ezt mondja az Úr: Majd ha eltelik a babiloni hetven esztendő, akkor gondom lesz rátok, és válóra váltom azt a jó szót, hogy visszahozlak benneteket erre a helyre. ^{29,11}Mert csak én tudom, mi a tervem veletek - így szól az Úr -: békességet és nem romlást tervezek, és reményteljes jövőt adok nektek. ^{29,12}Ha segítségül hívtok, és állhatatosan imádkoztok hozzám, akkor meghallgatlak benneteket. ^{29,13}Megtaláltok engem, ha kerestek és teljes szívvel folyamodtok hozzám. ^{29,14}Megtaláltok engem - így szól az Úr -, jóra fordítom sorsotokat, összegyűjtök benneteket minden nép közül és minden helyről, ahová szétszórtalak - így szól az Úr -, és visszahozlak erre a helyre, ahonnan fogságba vittelek benneteket. ^{29,15}Hiába mondtátok, hogy támasztott nektek az Úr prófétákat Babilóniában is! ^{29,16}Ezt mondja az Úr a királynak, aki Dávid trónján ül, és az egész népnek, amely ebben a városban lakik, honfitársaitoknak, akik nem mentek veletek fogságba: ^{29,17}Így szól a Seregek Ura: Fegyvert, éhséget és dögvésszt bocsátok rájuk, és olyanná teszem őket, mint a rothadt fűgék, amelyek ehetetlenül rosszak. ^{29,18}Üldözni fogom őket fegyverrel, éhséggel és dögvésszel, elrettentő példává teszem őket a föld minden országának: átkozni fogják őket, és borzadnak tőlük, fölszisszennek láttukra, és gyalázzák őket mindazok a népek, amelyek közé szétszórtam őket. ^{29,19}Mert nem hallgattak beszédemre - így szól az Úr -, pedig üzentem nekik szolgálaim, a próféták által, méghozzá idejében üzentem, de nem engedelmeskedtek - így szól az Úr.

Amit a textusról tudni kell:

- exegetikai megjegyzések
- teológiai összefüggések feltárása

A Jer 29,1 levélként (*széfer*) kategorizálja ezt a fejezetet (ugyanaz a héber kifejezés könyvet is jelent). A levél-forma ritkán jelenik meg a prófétai irodalomban. Két másik példa Jeremiás könyvéből származik. Jer 36 egy Jójákimhoz küldött levélről számol be, amely a próféta korábbi próféciáit tartalmazta. Jer 51,61–64 szerint az 50–51. fejezetek próféciái is egy külön *széfer*, amelynek címzettje Babilon. A prófétai szó írott formában is ugyanúgy az isteni tekintély igényével lép fel, mint a szóban elhangzó prófétai beszéd.

A 29. fejezetben található levelet Jeremiás próféta a Babilonba deportált júdai foglyoknak írta. A 29,1 a nép vezetőit (vénjeit), papjait, prófétáit és nép többi részét nevezi meg a levél címzettjeként. A 29,2 datálása alapján úgy tűnik, hogy a levelet nem sokkal a Kr.e. 597-es első fogságravitel után, de még Cidkijjá lázadása előtt (Kr.e. 593) keletkezett. Jer 29,3 szerint a levelet két magas rangú hivatalnok, Eleaza és Gemarjá viszi el az ott lakó zsidóknak. A két tisztviselő Babilonban tett látogatása feltehetően a Cidkijjá király által évenként fizetendő adóval állt kapcsolatban.

Bár úgy tűnik, hogy a *széfer* felirat az egész 29. fejezet műfaji megjelölése akar lenni, első olvasatra is világos, hogy itt egy igen komplex perikópával van dolgunk. A 16. vers címzettje már nem a fogságban levő nép, hanem a király, aki a Dávid trónján ül és Jeruzsálem népe. A 24. és következő versekben újra egy konkrét személyről, a fogságba került nehelámi Semájáról van szó. A 29,24–32 egy olyan narratíva, amely formailag sem lehet a jeremiási levél része.

Azt a tényt, hogy Jer 29 csupán másodlagos, redakcionális és nem eredeti értelemben véve alkot egységet az egyik legfontosabb ókori szövegtanú, a görög Septuaginta is megerősíti. A 29. fejezet szövegének héber és görög verziója között egy lényeges ponton eltérés figyelhető meg. A görög szövegből – amelyről közzismert, hogy nem a jeremiási masszoréta szövegen alapul, hanem egy annál korábbi héber verzióra megy vissza – hiányoznak a 16–19. versek (sőt a 14. vers nagy része is), ti. azok, amelyek a dávidi trónon ülő királyhoz és jeruzsálemi népéhez szólnak. Kétség nem fér hozzá, hogy a görög fordítás struktúrája itt sokkal logikusabb, mint a masszoretikus héber szövegé. Fentebb már utaltam arra, hogy ez a szövegrész mindenképp kilóg a levél műfajból, mert a 16–19. versek már nem a fogságban levők dolgaira reflektálnak, mint az azokat megelőző és követő versek. Továbbá a 15. vers a masszoréta szöveg mostani formájában teljességgel érthetetlen. Ennek oka az, hogy a vers logikus folytatása eredetileg nem a 16. vers, hanem a 19. és következő versek volt.

A görög fordítás alapján rekonstruálható ősi szöveg a következőképpen épül fel: (a) 29,1–14 a levél keletkezésének a részleteit mondja el (címeztek, dátum, a levél átadásának körülményei). A fogságban levő népet arra biztatja, hogy telepedjen le és számoljon azzal, hogy a babiloni tartózkodás huzamosabb ideig fog tartani. (b) 29,15.20–23. versek a fogságban levők egy speciális problémájára válaszol, ti. a fogságban támadt prófétákra, akik „hazugságot profétálnak az Úr nevében” (29,21). (c) 29,24–32 önálló narratíva, amely egy olyan levélre reflektál, amelyet a nehelámi Semaja a fogságból küldött Cefanjá papnak Jeruzsálembe. Semaja ebben számon kéri a papot azért, hogy a templom vezetőjeként nem tiltotta el Jeremiást a profétálástól és nem akadályozta őt meg abban, hogy a fogságban levőknek levelet küldjön. A 29,24–32 a Jeremiás által korábban küldött levélre reagál, és egy újabb jeremiási levelet helyez kilátásba. (d) 29,16–20, amely a Jeruzsálemben maradt Cidkijjá királlyal és népével kapcsolatos ítélethirdetés, egy későbbi stádiumban került a jelenlegi szövegösszefüggésbe. Az író egyértelműen a 29,1–2 versének idői síkját és a 24. fejezet próféciját akarta egymáshoz kapcsolni.

Jer 29 mai formájában valószínűleg két Jeremiás által küldött levelet dolgoz egybe a szerző. Az *első levél* a 29,1–14-ben maradt ránk, amely a 14a versben logikailag lezárul. Egy *második levélben* (29,15.20–23) Jeremiás próféta a népnek arra a válaszára reflektál, hogy „támasztott nekünk az Úr profétát Babilonban is” (15. vers). Ez a második levél már egy másik tematikával foglalkozik. Feltehetőleg arról van itt szó (Semaja levele is ezt sugallja), hogy Jeremiás próféta első levelét a deportáltak nem fogadták kitörő lelkesedéssel. A „támasztott nekünk az Úr profétát Babilonban” nem a nép örömét fejezi ki, hanem szarkasztikus utalás Jeremiás első levelére, s tulajdonképpen a jeruzsálemi próféta legitimitását kérdőjelezi meg. A 15. verset így kell tehát érteni: miután van próféta Babilonban is, nincs semmi szükség Jeremiás üzenetéire. A Babilonban támadt prófétákon elsősorban a 29,21-ben említett Ahábot és Cidkijját kell értenünk. Ezért az alábbiakban elhagyom a 15. verset. Azt majd a 29,20–32-vel együtt fogom tárgyalni, mert tematikusan ahhoz a perikópához kapcsolódik

Prédikációvázlat

Jeremiás próféta levelet küld azoknak, akiket Kr.e. 597-ben az első fogságra-vitel alkalmával Nabukodonozor király Babilonba deportált. A 2Kir 24 több tízezres tömeg elszállításáról tudósít, akik egyik napról a másikra mindenüket elveszítették. Képzeltük, hogy egy ilyen traumát átélő közösség tagjai azt várták volna, hogy Isten vigasztaló, bátorító módon szóljon hozzá-

juk és az események mielőbbi változásáról adjon hírt nekik. Ehelyett Jeremiás levelében nem a vigasztalás fogalmazódik meg, hanem további intés (pl. „ne hallgassatok a prófétákra”) és konkrét útmutatás arra nézve, hogy hogyan kell az otthonát elveszített közösségnek Babilonban berendezkedni, mégpedig hosszabb időre, 70 évre. A fenti perikópa első hangsúlyos üzenete ez: Isten nem mindig úgy válaszol, ahogy azt az ő népe várja. Isten nem feltétlenül a szabadítás tettén keresztül nyilvánul meg, még akkor is, ha népe fogságban van, és legjobban szabadulni szeretne. Nemcsak az lehet Isten munkája, ha népét kiszabadítja Babilonból, és visszaviszi régi hazájába. Az is Isten munkája, ha ad elegendő erőt ahhoz, és lehetőségeket teremt arra, hogy a nép az adott körülmények között, egy teljesen idegen világban is megtalálja önmagát.

Továbbá, Jeremiáson keresztül Isten arra szólítja fel a deportált júdaiakat, hogy fáradozzanak a város békességén és imádkozzanak érte. A héber szövegben itt pontosan az áll: „keressétek (*dir'sú*) a város jólétét ... és járjatok közben (*hitpa'llú*) érte az Úrnál”. Ebben a felszólításban egy kettősség figyelhető meg: *labora et ora*. Először is, a népnek tenni is kell annak érdekében, hogy jól menjen sora. Hasonló helyzetben, ha megaláztatás éri, az ember gyakran a környezetén vezet le dühét. Itt a próféta nemcsak az indulatos viszonyulástól vagy a morcos elszigetelődéstől óv, hanem egyenesen arra szólít fel, hogy jót tegyenek a várossal. Ez nem pontosan ugyanaz, mint a jézusi tanításban a „szeressétek ellenségeiteket” parancs. Jeremiás itt az ember érdekével indokolja ezt a magatartásmódot: „annak jóléte a ti jóléteket is”. A *sálóm* nemcsak a politikai értelemben vett békességet fejezi ki, hanem általában a prosperitást, beleértve a gazdasági virágzást is. Másodsor, a városért imádkozni kell, közben kell járni az Úrnál. Imádkozni azokért, akiknek köszönhető az, hogy a nép fogságba került? Az imádság, és konkrétan a közbenjárás, az a magatartásforma, amely megakadályozza azt, hogy Júda népe pusztán önös érdekek alapján *é*használja a lehetőségeket, azokat, akik között él. Még azt is, amit esetleg az üzérkedés jogcímén megbocsátana magának, itt a hit mérlegére kell tennie. Isten előtt kell vállalnia a felelősséget mindazért, amit tesz.

Végül, Jeremiásnak beszélni kell arról, hogy a fogság 70 évet fog tartani. Bizonyára nem volt könnyű elfogadni azt, hogy a változás nem egyhamar következik be. 70 év a bibliai adatok szerint nagyjából egy emberöltő. Azok tehát, akik ezt az üzenetet hallották, többnyire meg sem érték annak beteljesedését. Bizonyára voltak olyanok, akik azt mondták: „70 év?! Hát mi addig meghalunk, kit érdekel, hogy akkor már mi lesz”. Ma is ismerős ez a fajta önző, felelőtlen viszonyulás a jövőnk alakulásához. Döntéseinket nagyon gyakran a pillanatnyi helyzet, a rövidtávú tervek szabják meg. A levél itt felelős magatartásra akarja ébresztgetni a közösség tagjait. Nemcsak én vagyok a világon, és az én felelősségem az, hogy mi lesz az utódaimmal. Az új nemzedéknek is szüksége van perspektívákra, s a Babilonban élő generációnak megvan az esélye, hogy ezt az üzenetet adhassa tovább: van jövő! József sem érte meg, hogy hazatérjen ősei földjére, de előre látta, hogy Isten nem fogja Egyiptomban hagyni az ő népét. Ez őt nem keserítette el, hanem teljes buzgósággal szolgálta az egyiptomi udvart, és a fáraó birodalmának jólétén munkálkodott. És utódainak beszélt arról a reményről, hogy Isten majd egyszer hazavezeti az ő népét Kánaán földjére, s azt akarta, hogy tetemeit akkor majd vigyék magukkal. Vannak olyanok, akik számára nem az az ajándék, hogy megérik álmaik beteljesedését, hanem hogy továbbadhatják álmaikat az utódaiknak (vö. Zsid 11,13.39). Reményt adhatnak egy új nemzedéknek. És ott, ahol Isten igéje szólt, nem csupán emberi álmokról van szó, hanem élő reménységről. Mert ha más szempontból nézzük, a 70 év nemcsak a hosszú időt jelenti, hanem a véges időt is. Azt, hogy egyszer Babilon hatalmának

is vége lesz. A 29,11 arról beszél, hogy Isten hosszabb távon jó terveket szőtt. A népnek a jelen helyzetét is ennek a végcélnak és nem a pillanatnyi hangulatnak a fényében kell értékelni.

Jeremiás próféta levele nemcsak a fogságba került júdaiak számára jelentett komoly etikai útmutatást, nemcsak nekik mutat egy konkrét életcélt a letargia helyett. Az, amiről itt olvasunk a Krisztus visszajövetelére váró újszövetségi egyház számára is követhető és követendő paradigma. A végső szabadulás reménységében élni, de úgy, hogy közben továbbvisszük ebben a világban a teremtéskor kapott küldetést: Építsetek házakat, ültessetek kerteket, házasodjatok, szülessenek fiai és leányaitok. Szaporodjatok és meg ne kevesedjete. Keressétek a város békességét és járjatok közben érette az Úrnál.